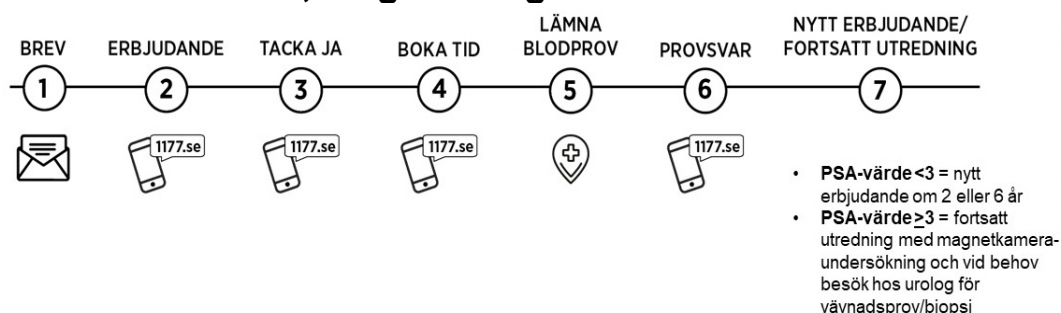

Steg för steg - organiserad prostatacancertestning, Region Jönköpings län, Region Kalmar län och Region Östergötland

Här kan du läsa om hur OPT-processen är uppbyggd. Mer detaljerad information, exempelvis rutinbeskrivningar, se ”Rutiner för OPT-kansliet” och ”Relaterad information”.

OPT för invånare, steg för steg

Planering av utskick

Regelbunden testning för tidig upptäckt av prostatacancer kommer 2026 erbjudas invånare i Region Jönköpings län, Region Kalmar län och Region Östergötland. I Region Jönköpings län inkluderas invånare som är födda 1958, 1964, 1970 eller 1976. I Region Kalmar län och Region Östergötland inkluderas invånare som är födda 1970 eller 1976. För att kunna delta måste invånaren vara folkbokförda i respektive län, inneha ett svenskt personnummer och ett manligt personnummer. På sikt är målsättningen att inkludera invånare i åldersintervallet mellan 50 och 74 år. Leverantören av OPT IT-system lägger in den kohort av invånare som ska kallas under året. Kohort förmedlas till leverantör via utsedd kanslifunktion för OPT sydöst. Kanslifunktionen har utifrån regionernas så kallade utskicksplaner lagt in schema för volymer och veckor som utskick ska ske. Systemet fördelar utifrån det här schemat invånare i aktuell kohort automatiskt över året.

Systemförvaltare, samordnare vid kanslifunktion, medicinskt ledningsansvarig och verksamhetschef planerar i samarbete med involverade aktörer hur utskicken ska fördelas under året. Processen för utskicksplan initieras av kanslifunktion OPT sydöst. Underlag skapas med stöd av simuleringsmodell och skickas till OPT-samordnare i respektive region som förankrar och återkopplar behov av justering till kanslifunktion OPT sydöst.

Utskick av informationsbrev

Den organiserade testningen inleds med att invånare i målgruppen får ett brev via posten. Brevet innehåller information om erbjudandet att delta i organiserad prostatacancer-testning.

Erbjudande om testning

För att kunna delta i organiserad prostatacancer-testning krävs inloggning på 1177.se med e-legitimation och sedan aktivering av aviseringar. Invånaren nås nu av erbjudandet, bokningsmöjligheter och provsvar med mera. Provtagningen av PSA är avgiftsfri för deltagaren.

Information och erbjudande om att delta i organiserad prostatacancer-testning skickas till invånarna i aktuell målgrupp kontinuerligt under året beroende på födelsedatum, detta styrs av regionernas utskicksplaner.

Undantagna från erbjudande under 2026v

Invånare utan tillgång till e-legitimation inkluderas inte i organiserad prostatacancer-testning. De hänvisas till sin vårdcentral/hälsocentral för PSA-provtagning utanför den organiserade prostatacancer-testningen. Invånare som inte deltagit i organiserad prostatacancer-testning får alltid nytt erbjudande med tvåårsintervall till det att första deltagandet ägt rum.

Invånare med skyddad identitet eller utan manligt personnummer inkluderas heller inte i organiserad prostatacancer-testning. De har möjlighet att via sin vårdcentral/hälsocentral testa sitt PSA enligt regionernas sedvanliga klinisk kontroll av PSA-värde.

Acceptera erbjudande

När erbjudandet via 1177.se kommer väljer invånaren själv att acceptera att delta i organiserad prostatacancer-testning eller inte. För att inkluderas uppmanas invånare tacka ja till erbjudandet inom fyra veckor från datum för utskickat erbjudande.

Om invånaren accepterar att delta i organiserad prostatacancer-testning uppmanas invånare boka tid för provtagning av PSA. Provtagning inom organiserad prostatacancer-testning är kostnadsfri. Invånare som inte accepterar eller svarar inom erbjudandets giltighetstid får ett nytt erbjudande om två år via 1177.se.

När invånaren har accepterat erbjudandet visas detta på en lista i OPT IT-system. OPT-kansliet lägger manuellt in en elektronisk beställning av PSA-provtagning i IT-stödet Cosmic BOS för invånare bosatt i Region Jönköpings län och Region Kalmar län. Region Östergötland som använder IT-stödet ROS för provtagningar och röntgenundersökningar vilket möjliggör att provtagningsunderlag skapas automatiskt. Detaljerad information för medarbetare i vården finns i dokumentet ”Hantering av accepterat erbjudande” under ”Rutiner för OPT-kansliet”.

Provtagning PSA

Inom fyra dagar efter accepterat erbjudande skickar OPT IT-system automatiskt ut ett nytt meddelande till invånaren via 1177.se. I meddelandet uppmanas invånare att boka tid för blodprovstagning, PSA. Via detta meddelande kan invånaren söka upp den vårdcentralen/hälsocentralen i länet hen önskar ta sitt prov och boka tid via webbtidboken eller enligt enhetens anvisningar. Provtagning sker enligt ordinarie provtagningsrutiner. Provtagningen av PSA är avgiftsfri för invånare inom organiserad prostatacancer-testning.

Om invånaren accepterat erbjudandet men inte lämnat prov inom fyra veckor skickas påminnelse via 1177.se om att boka tid för provtagning och lämna prov.

Analys av PSA är en automatiserad process och provsvaren är tillgängliga inom kort (ofta samma dag eller som längst inom en vecka) och skickas då till OPT IT-system som automatiskt genererar ett svar till invånare, Om $PSA \geq 3$, se mer information i kommande stycke. Svaret på PSA är även tillgängligt för invånare via 1177 – Journalen. Om provet behöver tas om skickas ett särskilt digitalt bokningsmeddelande med information om detta till aktuell invånare.

Om beställning för provtagning saknas kontaktar provtagaren OPT-kansliet per telefon. Pappersremiss för provtagning kan inte användas inom organiserad prostatacancer-testning.

Provsvår PSA

Inom kort (som längst inom en vecka) efter lämnat blodprov får patienten provsvar via inkorgen på 1177.se. I provsvaret anges information om PSA-värdet och information om nästa steg. Om PSA-värdet är förhöjt erbjuds fortsatt utredning enligt ett standardiserat vårdförlopp, SVF.

Alla svar på PSA autovidimeras i Cosmic BOS eller ROS. Vid PSA-svar med värde $\geq 3,0$ hanteras utifrån översikter i OPT IT-system. För sydöstra OPT i sydöstra sjukvårdsregionen finns en fastställd medicinsk riktlinje samt fastställda rutiner som leder medarbetare i kanslifunktion till nästa steg i testningsprocessen i enlighet med den nationella basalalgoritmen som styr OPT IT-system. Detta innebär att mycket lite handpåläggning krävs.

Handläggning, nästa steg

- **PSA <1:** patienten får automatiskt ett nytt erbjudande om sex år.
- **PSA mellan 1 och 2,9:** patienten får automatiskt ett nytt erbjudande om två år.

OPT-kansliet bevakar dagligen om det inkommit svar i OPT IT-system och hanterar PSA-värden $> 3,0$. Rutinbeskrivning finns under rutiner OPT-kansliet. Vid PSA-värde ≥ 3 ses invånare som deltagit i OPT som patient.

- **PSA mellan 3 och 100:**

Kanslifunktionen får via OPT IT-system en signal om att det finns ett PSA-värde som behöver hanteras. OPT-kansliet skickar en elektronisk SVF-remiss i journalsystemet för MR Prostata. Remissen är enbart avsedd för OPT-patienter och innehåller därmed enbart PSA-värde och kontaktuppgifter till patienten.

Patienten får ett svarsmeddelande via inkorgen på 1177.se med erbjudande om kompletterande utredning med MR prostata. I meddelandet finns en länk till ett formulär med frågor som hen måste fylla inför MR-undersökning. Detta för att säkerställa att patienten kan genomgå undersökningen.

Patienten uppmanas fylla i formuläret inom två dagar för att undersökningen ska kunna bokas. Röntgenkliniken ansvarar för att kontakta hen om frågorna inte besvaras. Om det framkommer att patienten inte kan genomgå MR prostata skickar röntgen ett remissvar till OPT-kansliet som då skickar en vårdbegäran enligt SVF till urologmottagning.

- **PSA > 100:** OPT-kansliet skickar en vårdbegäran enligt SVF till urologmottagning. Patienten exkluderas ur organiserad prostatacancerundersökning.
- **PSA $\geq$ 3 på personerna som ingår i OPT och som tidigare genomgått MR, för mindre än 3 år sedan inom ramen för OPT:** kommer inte erbjudas ny MR förutsatt att tidigare MR har visat PI-RADS 1–2, PSA <10 och PSAD <0,1. Patienten får automatiskt ett nytt erbjudande om två år.

Kompletterande undersökning med magnetkamera

Personal på röntgen bedömer den av patienten ifyllda enkäten med säkerhetsfrågor. Tid för MR-undersökning sker enligt ordinarie rutiner på röntgen. I svaret på undersökningen anges prostatavolym, PSA-densitet, och PI-RADS. Bedömningen av MR prostata görs enligt Prostate Imaging Reporting and Data System (PI-RADS), på en skala från 1 till 5. PI-RADS 1–2 innebär att det inte finns något som ser ut som en cancer och PI-RADS 4–5 innebär misstanke på cancer med Gleasonsumma $\geq$ 7.

Om det framkommer att patienten inte kan genomgå MR prostata eller uteblir på bokad tid besvaras remissen med detta.

Svar på magnetkameraundersökning

OPT-kansliet bevakar inkomna MR-svar dagligen i Cosmic BOS och ROS. Patienten får svaret via 1177/inkorg inom två veckor efter utförd undersökning. OPT-kansliet registrerar svaret på MR-undersökningen i OPT IT-system. Om vidare utredning behövs skickar OPT-kansliet en vårdbegäran enligt SVF till

urologmottagning. Detaljerad rutinbeskrivning för kansliets hantering av svar på MR-undersökning finns under ”Rutiner för OPT-kansliet”.

- Om **inget avvikande** hittas erbjuds patienten att lämna ett nytt blodprov om två år. Detta erbjudande skickas automatiskt ut av OPT IT-system.
- Om undersökningen **inte visar något avvikande men patienten har högt PSA-värde i förhållande till prostatastorlek** skickar OPT-kansliet en vårdbegäran enligt SVF till urologmottagning för vidare utredning.
- Vid **avvikande fynd** skickas en vårdbegäran enligt SVF till urologmottagning för vidare utredning.
- Om **undersökningen inte kan genomföras** skickas en vårdbegäran till urologmottagning enligt SVF.
- Vid **bifynd eller oklarhet i MR-svaret** tar bedömande sjuksköterska kontakt med medicinskt ledningsansvarig eller dennes ersättare för diskussion. Anteckning görs i OPT-kansliets journal av medicinskt ledningsansvarig eller dennes ersättare som även ansvarar för att skicka vårdbegäran till aktuell mottagning vid behov av ytterligare uppföljning eller utredning.

Se dokument ”Hantering av MR-svar” under ”Rutiner för OPT-kansliet”.

Uppföljning på urologmottagning

Vårdbegäran från OPT-kansliet till urologmottagning bedöms och vårdåtagande skapas enligt rutin för SVF. Dokumentation sker om välgrundad misstanke.

Urologmottagning kommer vid inkommen vårdbegäran uppmana patienten att lämna ett andra PSA-prov. Anledningen till detta är att provet i 20 procent av fallen normaliseras och att indikationen för vidare utredning i de fallen uteblir. I de fallen ska patienten få detta besked muntligt, via telefonkontakt eller vid besök på urologmottagning och uppföljning kommer att ske med vidare kontroller inom OPT.

Urologmottagning skickar en kallelse till patienten inom några veckor inför besök på urologmottagning. Vid besöket undersöks patienten med prostatapalpation, ultraljud och i vissa fall tas också vävnadsprovtagning (biopsring) av prostata. Patienten får svar på vävnadsproverna inom några veckor. Patienten får svar på PAD (patologisk-anatomisk diagnos) via telefon eller via besök beroende på svaret.

Om det vid besöket visar sig att patienten tillhör en ärftlig riskgrupp eller har väsentlig samsjuklighet exkluderas patienten från organiserad prostatacancertestning och följs vidare av urologmottagning. Remissvar skickas till OPT-kansliet.

Handläggning vid PAD-svar

- **Malignt PAD:** patienten får vid besöket återkoppling på biopsireultatet och information om nästa steg i utredning och behandling. Remissvar

skickas till OPT-kansliet att fynd av cancer gjorts och hen exkluderas ur organiserad prostatacancer-testning. Urologkliniken beställer kompletterande MR-undersökning vid cancerfynd av högrisktyp.

- **Misstänkt cancer:** urologkliniken ansvarar för nytt PSA-prov och nya riktade biopsier. Hantering enligt ordinarie rutiner. Remissvar skickas till OPT-kansliet när utredningen är klar.
- **Höggradig PIN:** om inget annat fynd än PIN görs skickas remissvar till OPT-kansliet och patienten kallas via organiserad prostatacancer-testning om 2 år.
- **Benigt PAD, förhöjd PSA-densitet:** urologkliniken ansvarar för nytt PSA-prov om tre månader. Hantering enligt ordinarie rutiner. Remissvar skickas till OPT-kansliet när utredningen är klar.
- **Benigt PAD, låg PSA-densitet:** patienten får svar på biopsireultatet per telefon eller brev. Remissvar skickas till OPT-kansliet och patienten kommer att få ett nytt erbjudande om provtagning om två år.

OPT-kansliet bevakar dagligen remissvar i journalsystemet. De registrerar svaren från urologkliniken i OPT IT-system. Det inmatade svaret styr om patienten exkluderas ur organiserad prostatacancer-testning eller kallas igen om två år för att lämna nytt blodprov.

Remissvar från urologmottagning

Efter utförd utredning hos urologmottagning utfärdas remissvar till OPT-kansliet. OPT-kansliet eftersöker dagligen remissvar i journalsystemet Cosmic, i såväl Region Jönköpings län, Region Kalmar län och Region Östergötland. De registrerar svaren från urologmottagning i OPT IT-system. Det inmatade svaret styr om patienten exkluderas ur organiserad prostatacancer-testning eller kallas igen om två år för att lämna nytt blodprov.

Remissvar med information om fynd av prostatacancer

- Patienten avskrivs från fortsatt OPT då cancer är upptäckt. Fortsatt uppföljning via urologkliniken.

Remissvar med benigt PAD och PSA-D <0,3µg/l

- Patienten återgår till OPT, nästa PSA om 2 år.

Remissvar med fynd av höggradig PIN

- Patienten återgår till OPT, nästa PSA om 2 år.

Remissvar med information att patienten hör till den ärftliga riskgruppen

- Patienten avskrivs från OPT, fortsatt kontroller sker via urologmottagning.

Remissvar med information att patienten har väsentlig samsjuklighet

- Patienter som bedöms ha väsentlig samsjuklighet och inte bedöms vara aktuella för botande behandling följs fortsatt via urologmottagning eller primärvård.

När en invånare inte vill delta eller uteblir

Om en invånare kontaktar OPT-kansliet via 1177.se och vill avregistrera sig från framtida utskick registreras detta i OPT IT-system. Kansliet gör även en journalanteckning i Cosmic med stöd av frasminne.

Om en patient under pågående utredning, det vill säga med $PSA \geq 3$ kontaktar OPT-kansliet och vill avregistrera sig kontaktas medicinskt ledningsansvarig som fattar beslut om nästa åtgärd. Patientens kontakt med kansliet och eventuella åtgärder dokumenteras i journalen.

Om en patient uteblir från MR kontaktar röntgenkliniken patienten enligt ordinarie rutiner. Om patienten fortsatt uteblir skickas ett remissvar till OPT-kansliet. En journalanteckning görs och medicinskt ledningsansvarig kontaktas.

OPT-kansliet

Invånarna kan enbart nå kansliet via ”kontaktkortet” på 1177.se. Här kan de både ställa frågor och avregistrera sig från organiserad prostatacancer-testning. Varje vardag kontrollerar och besvarar kansliet frågor som kommit in via 1177.se.

Det finns ett telefonnummer som enbart är avsett för vårdpersonal som omgående behöver kontakt med kansliet. Exempelvis kan en provtagare behöva ringa om det saknas en beställning på PSA när en patient kommer för provtagning. I övrigt hänvisas vårdpersonal till att ta kontakt med kansliet via e-post till funktionsbrevlådan.

OPT-kansliet bemannas av kanslistor (undersköterska och medicinsk sekreterare) och sjuksköterskor. OPT-kansliet har stöd av medicinskt ansvarig (läkare) i respektive region. Undersköterskan och vårdadministratören har samma arbetsuppgifter. Fördelningen av arbetsuppgifter i detalj finns att läsa i dokumentet ”OPT-kansliet – arbetsuppgifter” under ”Rutiner för OPT-kansliet”.